

Turizmin Çevresel Etkilerine Yönelik Algı, Kentsel Aidiyet Duygusu ve Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişki (The Relationship Between the Perception of Tourism's Environmental Impacts, the Urban Belonging and the Attitude to Support Tourism Development)

* Yakup ÖZTÜRK ^a

^a Çankırı Karatekin University, Ilgaz School of Tourism and Hotel Management, Department of Tourism Guidance, Çankırı/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 27.10.2022

Kabul Tarihi: 14.12.2022

Anahtar Kelimeler

Turizm ve çevre

Kentsel aidiyet

Turizm gelişimini

destekleme tutumu

Antalya

Keywords

Tourism and environment

Urban belonging

Attitude to support tourism development

Antalya

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumu turizm gelişimi ve sürdürülebilir bir turizm başarısı için anahtar bir rol üstlenmektedir. Önemli turistik arz kaynaklarına sahip destinasyonlarda yerel halk belirli faktörlerin etkisiyle turizm gelişimine yönelik olumlu ya da olumsuz tutum sergileyebilir. Bu çalışmanın amacı yerel halkın kentsel aidiyeti, turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları ve turizm gelişimini destekleme tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Belirlenen bu amaçlar doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden faydalanılarak Antalya’da ikamet eden yerli halka uygulanan 500 anketten kullanılabilir nitelikte olan 494 adeti analize tabi tutulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular; kentsel aidiyet algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında ve turizmin olumlu çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Turizmin olumsuz çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında ise negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Çalışma bulguları doğrultusunda destinasyon yönetim paydaşlarının yerel halkın turizm gelişimine desteklerini sağlamak üzere salt ekonomik çıkarlara odaklanmak yerine turizmin olumsuz çevresel etkilerini minimize edecek çalışmalara da odaklanmaları tavsiye edilmektedir.

Abstract

The attitude of the local people towards tourism development plays a key role for tourism development and a sustainable tourism success. In destinations with important touristic supply resources, local people may exhibit positive or negative attitudes towards tourism development under the influence of certain factors. In this study, which aims to examine the relationships between the local people's sense of urban belonging, perceptions of tourism's environmental impact and their attitudes to support tourism development, 494 usable questionnaires out of 500 applied to the local people residing in Antalya were analyzed by using quantitative research methods in line with the objectives determined. According to the findings obtained in the research; It indicates the existence of a positive relationship between the level of urban belonging and supporting tourism development, and between the perception of positive environmental effects of tourism and supporting tourism development. There is a negative relationship between the perception of negative environmental effects of tourism and the attitude of supporting tourism development. In line with the findings of the study, it is recommended that the destination management stakeholders focus on activities that will minimize the negative environmental effects of tourism instead of focusing solely on economic interests in order to provide support for the tourism development of the local people.

* Sorumlu Yazar

E-posta: ozturkykp@gmail.com (Y. Öztürk)

DOI: 10.21325/jotags.2022.1135

GİRİŞ

Turistik harcamalarının döviz kazançları yoluyla ödemeler dengesinin iyileşmesine katkıda bulunması ve alternatif bir ihracat kanalı olmasının yanı sıra yapısal özelliği nedeniyle de sosyal, kültürel, çevresel ve politik etkileriyle önemli bir sektör olan turizmden pek çok ülke daha fazla pay elde edebilmek için büyük çaba sarf etmektedir (Avcıkurt, 2009: s. 35). Özellikle 2000 yılından bu yana hazırlanan pek çok çalışmada turizmin genel ekonomik büyümeyi yönlendirmede kilit bir role sahip olduğu belirtilmektedir (Wua, Wub, Yea, Wu & Pan, 2022: s.2). Yerel ve ulusal kalkınmanın önemli bir katalizörü olarak görülen ve giderek daha önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülen turizm faaliyetlerinin teşvik edilmesi ilgili destinasyona bölgesel yatırımları çekebilir, ticari fırsatlar yaratabilir ve bir bölgedeki diğer endüstrileri destekleyebilir. Bir destinasyonda turizmin gelişmesi ile birlikte, alt yapı yatırımları ile yerel halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesinin yanı sıra yeni istihdam imkânları ile gelir düzeyleri iyileştirebilir. Emek yoğun özelliği sayesinde vasıfsız işçiler bile bu endüstride iş bulabildiğinden, turizmin gelişmesi ilgili destinasyonda yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle turizm faaliyetleri genel olarak hükümetler tarafından yoksulluğu azaltmak ve bölgesel kalkınmayı teşvik etmek için bir kalkınma stratejisi olarak kullanılmaktadır. Küreselleşmiş ticari bir faaliyet olarak turizm ekonomik etkilerinin yanı sıra geleneksel sosyal yaşam ve kültür açısından değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirerek bir destinasyonun sosyal karakterinde değişikliklere neden olur. Turizmin gelişmesi ev sahibi topluluklara yönelik olarak sosyo kültürel faydalar da sunabilmektedir. Örneğin, turizm gelişimine paralel olarak Endonezya'da yerel sakinlerin kültürel farklılıkları kanksamalarına yönelik tutumları iyileşmiş, farklı kültürden insanların alışkanlıklarını anlamalarını ve daha sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağlamıştır (Zhuang, Yao & Li, 2019: s. 1). Öte yandan turizm gelişiminin ekonomik ve sosyal faydaların turist kabul eden yerel topluma yönelik maliyetleri de olmakta, yerel toplumlarda olumsuz değişimlere de neden olabilmektedir. Turizm gelişiminin; yerel ve kültürel değerlerin ticari ürünlere dönüşmesi, kültürel kimliğin kaybolması, kutsal yerlerin ticari obje olarak görülmesi ve özgün özelliklerini kaybetmesi, insan davranışlarında aşırı ticarileşme, yerel dile olumsuz etkileri gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Ayrıca, bölge sakinleri ile turistler arasındaki ekonomik eşitsizlik, bölge sakinlerinin turistlerin davranışlarından rahatsız olması, kıt kaynakların kullanımında ev sahibi toplum-turist arasında rekabet, çevre kirliliği, trafik, tarihi ve kültürel yapının korunmasındaki yetersizlik de yerel halkın turizme yönelik olumsuz tutumlarına katkıda bulunan önemli faktörlerdendir (Unurlu, 2021: s. 639). Turizm gelişimi; aile ilişkileri, geleneksel yaşam tarzı, gelenekler, kültürel kimlik ve geleneksel değerlerde değişimleri de tetikleyebilmektedir. Bu değişimler yerel toplumların kendi kültürleri ile örtüşmeyen davranışları ve diğer özellikleri taklit etmesi ve uygulaması şeklinde olabilmektedir (Avcıkurt, 2009: s. 51). Tüm bu olumsuz etkiler bölge sakinlerinin turizm gelişimine karşı olumsuz tutum almalarına ve hatta turizme karşı düşmanca bir tutum benimsemelerine neden olabilmektedir. Oysa turizm, kendine has özellikleri ve karşılıklı etkileşime dayalı yapısı nedeniyle gelişimi için bölge sakinlerinin desteğine ve onayına, diğer sektörlerle göre daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Turistik gelişmenin iyi yönetilmemesinin söz konusu istenmeyen değişimlerin ana kaynağını oluşturduğu ve sürdürülebilir bir turizm gelişiminin sağlanmasında yerel halkın desteğinin önemi değerlendirildiğinde turizmin etkilerine yönelik algı ve gelişimine yönelik tutumun bilinmesi önem arz etmektedir. Yerel halk bölgeye gelen turistlere ev sahipliği yaptıkları için turizme bizzat katılmalı, bu sektörün gelişimini desteklemeli ve bölgeye faydalarına inanmalıdır. Yöre sakinlerinin ihtiyaçları, turizm faaliyetlerinden kaynaklanan fayda ve maliyetler ile toplumun turizme yönelik ilgileri değerlendirilirse, bölge içinde turizmin gelişeceği biçim ve alanlara karar vermek daha kolay olacaktır (Unurlu, 2021: s. 636). Yerel halkın turizmin olumlu etkileri algıları ve turizm gelişimini

destekleme tutumlarına yönelik pek çok araştırmanın sonucu turizmin ekonomik etkilerin çoğunlukla olumlu olarak algılandığı, turizmden yararlanan sakinlerin turizm gelişimini daha yüksek düzeyde desteklediği ve dolayısıyla daha olumlu etkiler bildirdiği, olumlu fayda algılarının turizmden elde edilen kişisel faydalarla önemli ölçüde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Tosun, Dedeoğlu, Çalışkan & Karakuş, 2021: s. 269). Literatürde yer alan mevcut çalışmaların genelinde; yerel halkın turizmin gelişimine yönelik tutumları üzerinde; destinasyondaki toplam ikamet süresi, turistik faaliyetlerin gerçekleştiği merkeze yakınlık, turizme ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyi, turistlerle etkileşim düzeyi ve demografik yapı gibi faktörlerin önemli ölçüde etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Unurlu, 2021; Tosun vd., 2021).

Bu çalışma yerel halkın turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerine yönelik algıları, kentsel aidiyet duygusu ve turizm gelişimine yönelik tutumlarının anlaşılması; insanların turizm gelişimine yönelik tutumlarında çevresel etki ve kentsel aidiyet duygusunun etkileri konusuna bir bakış açısı geliştirebilmek amacıyla yapılmıştır. Yerel halkın turizm faaliyetlerine yönelik görüşleri bilimsel araştırmalar açısından önemini korumakla birlikte, alanyazında yer alan çalışmaların önemli bir bölümünde turizm gelişiminin ekonomik değerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu anlamda bu çalışma yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarında kentsel aidiyet düzeyi ve turizmin çevresel etkilerine yönelik algının etkisini ortaya çıkartan sonuçları ile literatüre katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi

Kent Aidiyeti

Farklı şekillerde yorumlanmış olmasına karşın, genel olarak kentsel yaşam alanlarının genel adı olarak ifade edilen kentler, bireylerin sadece iş/okula gitmek gibi zorunlu zaman dilimlerini değil, aynı zamanda insanların boş zaman değerlendirme davranışlarında da düzenleyici ve geliştirici rol oynamaktadır. Yeni değerler ve tutumların; biyolojik ve kültürel çeşitliliğin, sosyalleşme ve uygarlaşmanın (Özyurt, 2007: s. 113) mekânı olan kentler ‘farklı özelliklerde yaşam biçimlerine sahip bireylerin aynı yerleşim alanında diğer yaşam biçimlerini kanıksayarak yaşamlarını sürdürebildiği alanlardır (Akgül, 2016: s. 300). İnsanların belirli bir yerle özdeşleşmesi olarak ifade edilebilen ve temel bir insan motivasyonu olarak kabul edilen kentsel aidiyet kavramı, yer bağlılığı, kimlik, bağımlılık, yerle bağ gibi birçok isimle anılırken, aidiyet duygusu da sosyal entegrasyonun bir boyutu olarak kabul edilmektedir (Liu, Zhang & Wu, 2022: s. 2).

Kentsel aidiyet, kenti sahiplenme, kent sorunlarıyla ilgilenme, kent kurumlarına katılım ve kentsel farkındalık ölçütleri ile gerçekleşmektedir (Bimay, 2021: s. 93). Kentsel aidiyet duygusu, fiziksel ve sosyal özellikler gibi mekânın nitelikleri yanı sıra bireysel özelliklere göre farklılık göstererek bireyde bir mekânda kalma/olma düşüncesini yaratır (Akbarishahabi, 2022: s. 143). Bu bağlamda, aidiyet sosyal bağları ve ilişkileri güçlendirme potansiyeline sahiptir. Alanyazında kent aidiyeti ile yapılmış olan farklı çalışmalar incelendiğinde; kentsel aidiyetin kente ait özelliklerle (gelişmişlik, ölçek) ilgili olabileceği gibi (Tapdık, 2021: s. 55), ikamet süresi, cinsiyet ve gelir seviyesi gibi faktörlerle doğrudan ilişkili olduğu ve yaşadığı yere güçlü bir bağ ile bağlı olanların, o yerin değişimine karşı bir tutum sergiledikleri saptanmıştır (Şentürk & Gülersoy, 2019: s. 147).

Stylidis (2018), yerel halkın turizme yönelik tutumlarını yer aidiyeti ve yerin algılanan imajı açısından incelediği çalışmasında yer aidiyetinin yerin algılanan imajını ve yerin algılanan imajının da turizmin algılanan etkilerini olumlu yönde etkilediğini bulgulamıştır. Öztürk ve Halaç (2020), belirli bir çevreye karşı gelişen duygusal bağ olarak

tanımladıkları mekânsal aidiyetin potansiyel faydasını araştırdıkları ve mekânsal aidiyetin kültür turizmi ile ilişkisini inceledikleri çalışmalarında ziyaret ettikleri bölgeden memnun ayrılan turistlerin yere bağlılık duygusu geliştirdikleri ve yeniden ziyaret etme olasılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Buzlukçu ve Avcıkurt (2021), çalışmalarında yerel halkın yer kimliğinin ve topluluğa bağlılığının sürdürülebilir turizme yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit etmişlerdir.

Turizmin Çevresel Etkileri

Ülke ekonomileri için önemli bir ekonomik faaliyet olarak değerlendirilen turizm aynı zamanda sosyo-kültürel yapı ve doğal çevre üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Yoğun bir iletişim ve etkileşime dayanan, farklı kültürleri bir araya getiren ve yer temelli bir fenomen olan turizm geliştiği destinasyonlarda bazı olumlu ve olumsuz etkilere neden olmaktadır ve bu nedenle sadece ekonomik yönüyle değil sosyo-kültürel ve çevresel etkileri ile bir bütün olarak incelenmesi gereken bir olgudur (Unurlu, 2021: s. 639). Nitekim belirli alanlarda yoğunlaşmaya sebebiyet veren kitle turizmi, özellikle konaklama taleplerine yanıt verebilmek adına plansız arazi kullanımı, doğal çevrenin aşırı kullanımı gibi nedenlerden dolayı ciddi çevresel etkiler ile ilişkilidir. Kontrolsüz bir turizm gelişimi ekosisteme zarar vererek kendi kendini tüketebilir. Bu nedenle turizmin salt ekonomik çıkarlar bağlamında değerlendirilmesi kabul edilemez bir yaklaşımdır. Ülke ekonomilerine olan önemli katkısından hareketle turizm pazarından daha fazla pay elde edebilmek için yapılan turistik tesis yatırımlarının ekolojik çevre üzerinde ciddi olumsuz etkileri olmaktadır. Bu bakımdan kontrolsüz bir turizm gelişiminin ve artan turistik talebin gerek doğaya vermiş olduğu zarar ve gerekse biyo kapasiteyi aşırı tüketen yatırımlar açısından dikkatle incelenmesi gerekmektedir (Han, Polat & Coşkun, 2022: s. 346). Turizm ile çevrenin iç içe geçmiş bir ilişkiye sahip olması, ekonomik kalkınmada çevresel unsurların kullanılmasının bir limiti olması gerektiğinin fark edilmesi ile birlikte turizm endüstrisinin gelişimi daha ciddi bir şekilde ele alınmaya başlamış ve turizm faaliyetleri doğal çevreye yönelik olumsuz etkileriyle gündeme gelmiştir (Güler, 2019: s. 116).

Turizm faaliyetleri çevre üzerinde bozulmalara yol açması halinde kendi varlığını da tehlikeye sokacaktır. Ancak çevresel değerlere bir zenginlik katması halinde ise kendi sürekliliğini de sağlamış olacaktır (Ahipaşaoğlu & Çeltek, 2006: s. 73). Bu nedenle turistik faaliyetlerin doğal çevrede meydana getirebileceği olumsuz etkilerin ortaya çıkartılması gerekmektedir. Turizmin doğal çevre üzerinde meydana getirebileceği olumsuz etkiler; su, hava, görüntü ve gürültü kirliliği; kalabalık ve izdiham; saha kullanım problemleri ile ekolojik aksaklıklar; çevresel tehlikeler; tarihi ve arkeolojik alanlara verilen zararlar ve atık yönetim sistemindeki aksaklıklar şeklinde sıralanabilir (Kahraman & Türkay, 2014: s. 60). Literatürde yer alan bazı çalışmalarda (Becken & Patterson, 2006; Haseeb & Azam, 2021; Nepal, 2008; Teng, Cox & Chatziantoniou, 2021) turizm faaliyetlerinin artmasıyla birlikte ulaşım, yemek ve konaklamadaki artışa bağlı olarak enerji tüketiminin de orantılı olarak arttığı, bu artışın esas olarak CO2 emisyonları açısından çevre üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ifade edilmiştir.

Turizmin çevre ve ekosistem açısından yalnızca olumsuz etkileri söz konusu değildir. Turizm gelişimi iyi yönetildiğinde, çevrenin iyileştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması açısından herhangi bir destinasyonda pozitif çevresel etkiler de yaratabilmektedir. Turizm gelişiminin çevre üzerindeki önemli olumlu etkileri; önemli doğal, arkeolojik ve tarihi alanların korunması, çevre kalitesinin yükseltilmesi, çevrenin değerinin artırılması ve alt yapının geliştirilmesi şeklinde sıralanabilir. Turistik faaliyetlerde önemli bir çekim unsuru olan ulusal ve bölgesel parklar

sayesinde bölgenin flora ve faunası korunabilmektedir (Kahraman & Türkay, 2014: s. 64). Turizmin mevcut tarihi yöre, anıt ve yapıların iyileştirilmesi (restorasyonu) yönünde itici bir güç olması da olumlu etkilerindedir.

Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu

Turizmin geliştiği destinasyonlarda turizm için kullanılacak alanların planlanmasında bölgenin yerel halkı, girişimciler ve yerel yönetimler olmak üzere üç taraf aktif olarak yer almaktadır. Turizmin kültürel ve sosyal etkileşimi düşünüldüğünde yerel halkın desteğini almak büyük önem arz etmektedir (Kılıç & Seçilmiş, 2022: s. 344). Zira belirli bir destinasyonda turizm geliştirilirken yerel halkın turizme yönelik tutumları hayati önem taşımaktadır. Çünkü yerel halkın tutum ve algıları turizmin gelişimini ve sürdürülebilirliğini etkileyen en önemli faktörlerden biridir.

Önemli turistik arz potansiyeline sahip destinasyonlarda turizm gelişimine paralel olarak yerel halkın davranışlarında meydana gelen değişimleri açıklayan çeşitli modeller ve teoriler [(Rahatsızlık İndeksi Modeli, Doxey (1975); Destinasyon Yaşam Döngüsü Modeli, Butler (1980); Bağımlılık Teorisi, Britton (1989); Sosyal Temsil Teorisi (Madrigal, 1993; Pearce, Moscardo & Ross, 1996); Değer-Tutum Modelleri (Lindberg & Johnson, 1997; Madrigal, 1995)] bulunmaktadır. Bu teorilerin genel savunusu, belirli bir destinasyonda turizm gelişimi söz konusu olduğunda, yerel halkın tutumlarının, algılanan toplam faydalar ve katlanılacak toplam maliyetler arasında bir dengeye dayalı olduğu ve yerel halkın turizm gelişiminden elde edecekleri faydalarını en üst düzeye çıkarmaya, maliyetleri ise en aza indirmeye çalıştıkları şeklindedir. Turizm gelişiminin meydana getireceği değişim ve dönüşümlere paralel olarak ev sahibi topluluklar, turistlere ve turizme karşı tutumlarını faydaları ve maliyetleri değerlendirerek geliştirirler (Janra & Kaushik, 2022: s. 69).

Turizm faaliyetlerinin meydana getirdiği sosyal etkilerin toplumsal yansımalarına odaklanan “Irridex (Rahatsızlık İndeksi) Modeli” Doxey (1975) ile turizm gelişimini evrelere ayırarak inceleyen ve söz konusu evrelerde yerel halktaki değişimlerin incelendiği “Turizm Yaşam Döngüsü Modeli” (Butler, 1980) en bilinen teorilerdir (Çalışkan & Özer, 2022: s. 31). Doxey (1975) tarafından geliştirilen Irridex Modelinde, yeni turizm yatırımlarının başladığı ve turizm planlama ve pazarlamasının düşük olduğu bir destinasyonun yerli halk tarafından memnuniyetle karşılandığı ilk aşama coşku dönemi olarak anılmaktadır. İkinci aşama olan ilgisizlik evresi, ekonomik istikrarın kurulduğunun ve ziyaretlerin sıradan bir durum olduğunun farkına varılmasıyla başlar. Turizm gelişiminin ilerlemesi ve kitle turizminin hızlanmasıyla birlikte bölge sakinleri kültürel, sosyal ve çevresel değişimlerden endişe duymaktadır. Bu üçüncü aşama rahatsızlık evresidir. Turist sayısının büyük oranda arttığı, kitle turizminin yaygınlaştığı ve bölge sakinlerinin turizme ve turistlere doyduğu dördüncü evre ise düşmanlık aşamasıdır. Turizm faaliyetlerinin avantaj ve dezavantajları açısından sıklıkla değerlendirilmeye başlandığı bu aşamada turistlere duyulan kızgınlık en üst noktaya ulaşmıştır. Bu aşamada yerel halk turistleri bütün olumsuzlukların kaynağı olarak görmeye başlar, turizme ve turistlere karşı düşmanca tavırlar sergiler (Filiz ve Yılmaz, 2017: s. 1805).

Butler (1980), ürün yaşam döngüsüne dayandırdığı turizm yaşam döngüsü modelini keşfetme, katılma, gelişme, pekişme, durgunlaşma, gerileme/düşüş veya canlanma şeklinde altı aşamalı olarak kavramsallaştırmıştır. Modele göre keşfetme aşamasında destinasyonlarda ulaşım, tesis ve bilgi eksikliği gibi sebeplerden dolayı ilk başlarda az sayıda turist bulunmaktadır. Keşfetme aşamasında pazarlama faaliyetlerinin başlaması, bilginin yayılması ve tesis olanaklarının artması ile destinasyonun bilinirliği hızla artmaktadır. Kitle turizmiyle birlikte turist sayısının yerel halk nüfusunu aşmasının söz konusu olduğu aşama gelişme aşamasıdır. Pekişme aşamasında artan turist sayısı

birlikte ticari faaliyetlerin turist endeksli yapılması özellikle turizm turizmden doğrudan gelir elde etmeyen yerel halkın turizme karşı olumsuz tepki göstermesine neden olacaktır. Bölgenin taşıma kapasitesini aştığı, ekonomik, sosyal ve çevresel sorunların görülmeye başlandığı aşama ise durgunlaşma evresi olarak anılır. Gerileme aşamasında bölge rakip destinasyonlar ile rekabet edemez, turistik özelliklerini kaybedebilir. Gerileme/düşüş veya canlanma evresinde ise başarılı bir turizm planıyla birlikte bölge yeniden canlanabilir.

Rahatsızlık indeksi ve turizm yaşam döngüsü modellerinin yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimi açıklamadaki yetersizlikten hareketle ortaya atılan (Ataman & Özer, 2020: s. 205), Sosyal Değişim Teorisi, turist-yerel halk karşılaşmasını anlamlandırmak üzere yapılan araştırmalara en önemli teorik katkıyı sağlayan teorilerden biridir (Doğan & Sökmen, 2021: s. 1222). Sosyal değişim teorisi, bölge sakinlerinin turizmi destekleme tutumlarında göz önünde bulundukları fayda-maliyet denklemini ölçmeye çalıştığından, bölge sakinlerinin turizme bakış açılarıyla ilgili modelleri içeren birçok çalışmada yol gösterici bir teori olarak yaygın olarak kullanılmaktadır (Kyle vd., 2022: s. 1860). İnsan davranışını ve ilişkilerinin sosyal yapısını açıklayan, yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarının açıklanmasına yönelik olarak da en sık kullanılan (Vieira de Souza Meira & Hançer, 2021: s. 672) sosyal değişim teorisine göre bireyler fayda temeli hareket etmektedirler. Bu teori; yerel halkın turizm gelişimine olan desteğinin, turizme yönelik algıladıkları faydanın, turizmin neden olduğu maliyeti geçmediği sürece devam ettiğini, aksi halde bir değişiklik talep ederek turizm gelişimine yönelik desteklerini geri çekeceğini ifade eder (Ekici & Çizel, 2014: s. 74).

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Nicel araştırma yöntemi kapsamında ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılan bu araştırmanın temel amacı yerel halkın kentsel aidiyet düzeylerinin, turizm faaliyetlerinin çevresel etkilerine yönelik algılarının ve turizm gelişimine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Ayrıca turizm gelişimini destekleme tutumunun söz konusu bu algı ve bazı sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmesi de araştırmanın amaçları arasındadır. Bu çerçevede araştırmanın soruları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Yerel halkın kentsel aidiyet düzeyleri nasıldır?
2. Yerel halkın turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları nasıldır?
3. Yerel halkın kentsel aidiyetleri ve turizmin çevresel etkilerine yönelik algıları, onların turizm gelişimini destekleme tutumlarını nasıl etkilemektedir?
4. Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları, onların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma amaçları ve literatürdeki değerlendirmeler ışığında bu çalışmada test edilen araştırma hipotezleri ise şu şekildedir:

H₁: Kentsel aidiyet duygusu turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir.

H₂: Turizmin olumlu çevresel etki algısı turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir.

H3: Turizmin olumsuz çevresel etki algısı turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir.

H4: Yerel halkın ikamet süresi değişkeni ile turizmin gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5: Yerel halkın turizmden gelir elde etme değişkenleri ile turizmin gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6: Yerel halkın eğitim durumu değişkenleri ile turizm tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Araştırmanın Önemi

Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algılarının turizmin gelişmesine yönelik tutumları üzerindeki muhtemel etkilerinden hareketle yerel halkın turizm gelişimine yönelik yaklaşımlarını etkileyen faktörleri anlamak, ev sahibi toplumun turizm gelişimine verdiği desteği artırmak için anahtar bir role sahiptir. Ayrıca turizm faaliyetlerinin gelişmesinin bir destinasyondaki hem çevresel hem de sosyo kültürel yapı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi sürdürülebilir bir turizm gelişimi için destinasyon yöneticilerine önemli ip uçları sunmaktadır. Bu çalışmanın, hem turizmin çevresel etkilerine yönelik algının ve turizm gelişimini destekleme tutumunun tespit edilmesi ve çeşitli önlemlerin alınmasında fonksiyonel olması hem de destinasyon yönetim paydaşları ve ilgili alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini açıklanmıştır. Ardından veri toplama araçları ve verilerin analizleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemini

Araştırma farklı turizm çeşitleri açısından önemli potansiyele sahip olan Antalya il merkezi ve ilçelerinde yaşayan yerel halk ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma evreni olarak Antalya ilinin belirlenmesinde Türkiye'nin en önemli turistik destinasyonlarından biri olması etkili olmuştur. Nitekim 2021 yılı verilerine göre Antalya'yı 16,6 milyon yerli ve yabancı turist ziyaret etmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Bu bağlamda araştırmanın evrenini Antalya ve ilçelerinde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Araştırma evreninden örneklem belirlemek üzere TÜİK (2021), istatistik yıllıklarında Antalya ilinin toplam nüfus sayısı (2.619.832) esas alınmıştır. Çalışma evreninin tamamına ulaşılmasının mümkün olmamasından dolayı bir örneklem belirleme yoluna gidilmiştir. Bu anlamda örneklem sayısına ulaşmak için tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. 1.000.000 kişi üzerindeki nüfus yapılarında %95 güven aralığında doğru sonuç elde edebilmek için gereken örnek sayısı 384 kişi ve üzeridir (Saunders, Lewis ve Thornhill, 2009: s.219).

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma kapsamında oluşturulan modelin test edilmesinde ihtiyaç duyulan araştırma verileri 4-30 Temmuz 2022 tarihleri arasında yüz yüze anket uygulaması ile toplanmıştır. Araştırma verileri toplanmadan önce Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 28.06.2022 tarihinde (Toplantı No:26) anketin etik yönden uygunluğuna ilişkin onay alınmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen örneklem sayısına ulaşmak amacıyla geri dönüş oranları da göz önünde tutularak dağıtılan 500 anketin 6 tanesi eksik ve hatalı veriler içermesinden dolayı değerlendirmeye alınmamış, çalışma 494 veri üzerinden yürütülmüştür. Kullanılan anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde aydınlatılmış onam formu ve araştırmacı tarafından oluşturulan, katılımcıların demografik özelliklerini

belirlemeye yönelik 5 ifade yer almaktadır. İkinci bölümde yerel halkın kentsel aidiyet duygusu, turizmin olumlu ve olumsuz çevresel etkilerine ilişkin algıları ve turizmin gelişimini desteklemeye yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla oluşturulan ifadeler yer almaktadır. Katılımcıların kentsel aidiyet duygularını ölçmek amacıyla An ve Liu'nun (2014) kullandığı, turizmin olumlu ve olumsuz çevresel etkilerine yönelik algıların belirlenmesi için Ko ve Stewart'ın (2002) kullandığı ölçekten yararlanılmıştır. Yerel halkın turizmin gelişimini destekleme tutumunu belirlemek üzere kullanılan ölçek ise Látková ve Vogt (2012)'un çalışmalarından Buzlukçu (2020) tarafından uyarlanmıştır. Anketin ikinci bölümünde yer alan tüm ifadeler tutum ölçeklerinden biri olan 5'li Likert Ölçeği ile değerlendirilmiştir (1= Kesinlikle katılmıyorum...5= Kesinlikle katılıyorum).

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programı kullanılmış, verilerin güvenilirliğinin testi edilmesine yönelik ölçek ifadelerinin Cronbach's Alpha değerine bakılmıştır. Nunnally (1978: 245), 70 ve üzerindeki bir Alpha değerinin ölçeğin güvenilirliği açısından yeterli olduğunu belirtmiştir. Her bir ölçek için elde edilen Cronbach's Alpha değerleri $\alpha=0.70$ kritik değerinden büyük olduğu için ölçeklerin içsel tutarlılıklarının olduğu görülmektedir. Kaiser-Mayer-Olkin ve Barlett Küresellik testi sonuçları örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. Tabachnik ve Fidell (2013:80), çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 aralığında olması gerektiğini belirtirken, George ve Mallery (2010) söz konusu değerlerin +/-2 olması durumunda da normallik varsayımının karşılandığını ifade etmişlerdir. Araştırmada kullanılan ölçeklerde yer alan ifadelerin normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir. Faktör yüklerinin genel olarak en az 0,32'nin üzerinde olması önerilmektedir (Gürbüz & Şahin, 2015: s.304). Analizler sonucunda turizmin gelişimini destekleme ölçeğinde iki madde faktör yüklerinin düşük olmasından dolayı model dışında bırakılmıştır.

Tablo 1. Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Boyutlar / İfadeler	Faktör Yüğü DFA	Varyans Yüzdesi	AVE	CR	α	$\bar{X}$	s.s.
<i>Kentsel aidiyet</i>							
Bu şehirden ayrılırsam üzüldürüm.	,746					3,57	1,198
Bu şehirle duygusal anlamda bir bağım var.	,739					3,80	1,173
Bu şehirde yaşamak iyi bir çevre edinmemi sağlıyor.	,682	71,209	,507	,72	,865	3,82	1,029
Bu şehirde yaşamamın iyi bir seçim olduğunu düşünüyorum.	,681					3,68	1,104
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,776; Bartlett testi: $\chi^2=958,714$; p=0,000							
<i>Olumlu Etki Algısı</i>							
Turizm kamu tesislerini geliştirir (kaldırım, trafik ağı ve şehir merkezi vb.).	,743					4,09	,814
Turizm altyapıyı geliştirir (su, elektrik, telefon vb.).	,737	62,434	,525	,55	,793	4,23	,783
Turizm çevre korumasını sağlayarak bölge imajına katkıda bulunur.	,693					4,17	,840
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,621; Bartlett testi: $\chi^2=288,892$; p=0,000							
<i>Olumsuz Etki Algısı</i>							
Turizm çevrenin kirlenmesine neden olur (çöp, su, hava, gürültü kirliliği vb.).	,599		,633	,60		3,12	1,079
Turizm doğal çevreye zarar verir.	,875	68,503			,753	2,67	1,171
Turizm yerel eko sistemi tahrip eder.	,881					2,73	1,136
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,558; Bartlett testi: $\chi^2=766,185$; p=0,000							

Tablo 1. Faktör ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları (devamı)

<i>Davranışsal Niyet</i>							
Bu şehrin kalkınmasında turizm önemli bir kaynak olabilir.	,687					4,10	,819
Bu şehre daha fazla turist çekmeye çalışmalıyız.	,797	68,504	,547	,74	,842	4,18	,883
Bu şehirdeki turizm yatırımları artarak devam etmelidir.	,708					4	,926
Bu şehirde turizmin daha fazla gelişmesi için çaba sarf edilmelidir.	,763					4,26	,775

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)= ,733; Bartlett testi: $\chi^2 = 974,757$; $p=0,000$

Tablo 1'de standartlaştırılmış faktör ağırlıkları, ortalama açıklanan varyans (AVE) ve birleşik güvenilirlik (CR) değerleri, aritmetik ortalamalar, standart sapma ve Cronbach Alfa değerleri yer almakta, ölçeklerde yer alan ifadelerin faktör yüklerinin kabul edilir sınırlarda olduğu görülmektedir. Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde bütün boyutlar için Cronbach Alfa değerlerinin 0,70'ten yüksek değere sahip olmaları nedeniyle ölçeklerin tamamının güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Ölçeğin tüm boyutlarına ilişkin AVE değerlerinin 0,50'den büyük olduğu ve yapı geçerliliğinin yeterli olduğu, bu doğrultuda çalışmanın yakınsama geçerliliğinin sağlandığı belirtilmiştir (Hair vd.,1998; Fornell & Larcker, 1981).

Bulgular

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde katılımcıların %63,6'sını erkekler, %69,2'sini evliler oluşturmaktadır. Eğitim durumları incelendiğinde, katılımcıların %41,9'u lisans, %23,5'i lise, %16,8'i ön lisans, %14'ü lisansüstü ve %3,8'i ise ilköğretim mezunudur. Katılımcıların %50,4'ü turizm ile ilgili işlerde çalışırken, %49,6'sı ise turizm ile ilgili olmayan işlerde çalışmaktadır. Katılımcıların %34,4'ü 16 yıl ve üzeri süredir, %19,6'sı 5-8 yıldır, %15,4'ü 9-11 yıldır, %12,3'ü 1-4 yıldır, %11,9'u 12-15 yıldır ve %6,3'ü ise 1 yıldan az bir süredir Antalya ilinde ikamet etmektedirler.

Tablo 2'de araştırma hipotezlerinin dayandırıldığı kentsel aidiyet algısı ve turizmin olumlu/olumsuz çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Kentsel Aidiyet Düzeyi, Turizmin Olumlu ve Olumsuz Çevresel Etkileri Algısı ile Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Kontrol değişkenleri		Kentsel aidiyet algısı	Turizmin olumlu çevresel etki algısı	Turizmin olumsuz çevresel etki algısı	Turizm gelişimini destekleme tutumu
Kentsel aidiyet algısı	Pearson Correlation	1	,414**	,080	,144**
	Sig. (2-tailed)		,000	,076	,001
	N	494	494	494	494
Turizmin olumlu çevresel etki algısı	Pearson Correlation	,414**	1	,066	,117**
	Sig. (2-tailed)	,000		,144	,009
	N	494	494	494	494
Turizmin olumsuz çevresel etki algısı	Pearson Correlation	,080	,066	1	-,085
	Sig. (2-tailed)	,076	,144		,058
	N	494	494	494	494
Turizm gelişimini destekleme tutumu	Pearson Correlation	,144**	,117**	-,085	1
	Sig. (2-tailed)	,001	,009	,058	
	N	494	494	494	494

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Korelasyon katsayısının +1 ile -1 değerleri arasında değiştiği değerlendirildiğinde 0,144 değeri ile kentsel aidiyet algısı ve turizm gelişimini destekleme tutumu arasında; 0,117 değeri ile de turizmin olumlu çevresel etkileri algısı ve turizm gelişimini destekleme tutumu arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu sonuca göre “H₁: Kentsel aidiyet duygusu turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir” hipotezi ve “H₂: Turizmin olumlu çevresel etki algısı turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir.” hipotezi doğrulanarak kabul edilmiştir. Ayrıca turizmin olumsuz çevresel etkileri algısının turizm gelişimini destekleme tutumu üzerinde olumsuz bir etkiye (-0,85) sahip olduğu da tabloda görülmektedir. Bu durumda “H₃: Turizmin olumsuz çevresel etki algısı turizmin gelişimini destekleme tutumu üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir.” hipotezi reddedilmiştir. Kentsel aidiyet algısı ile turizmin olumlu/olumsuz çevresel etkileri algısının turizm gelişimini destekleme tutumu üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Araştırma Modeline İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	R ²	Standardize β	S.E.	P
Kentsel aidiyet algısı → turizm gelişimini destekleme tutumu	0,02	,134	,024	,010
Turizmin olumlu çevresel etkileri algısı → turizm gelişimini destekleme tutumu	0,02	,125	,050	,021
Turizmin olumsuz çevresel etkileri algısı → turizm gelişimini destekleme tutumu	0,03	-,163	,190	,001

Tablo 3’te yer alan sonuçlar incelendiğinde, kentsel aidiyet ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında ($p=0,010<0,05$); turizmin olumlu çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında ($p=0,021<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna karşın turizmin olumsuz çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasındaki ilişki ise ($p=0,190>0,05$) anlamsızdır. Bu sonuçlara göre kentsel aidiyet düzeyi ile turizm gelişimini destekleme arasında pozitif yönlü ($\beta=0,134$), turizmin olumlu çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme arasında pozitif yönlü ($\beta=0,125$) bir ilişki olduğu söylenebilir. Turizmin olumsuz çevresel etkileri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında ise negatif yönlü ($\beta=-,163$) bir ilişki bulunmaktadır. Bireylerin turizmin olumsuz etkilerine yönelik algılarındaki bir birimlik artış turizm gelişimini desteklemeye yönelik tutumlarını -,163 birim azaltmaktadır.

Tablo 4. İkamet Süresi Değişkeni ile Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Grup	n	$\bar{X}$	s.s.	F	p
Turizm gelişimini destekleme tutumu	1 yıldan az	31	3,90	,544	1,300	,263
	3-4 yıl arası	61	4,03	,619		
	5-8 yıl arası	97	4,04	,604		
	9-11 yıl arası	76	4,15	,672		
	12-15 yıl arası	59	4,14	,550		
	16 yıl ve üzeri	170	4,14	,582		

Tablo 4’de katılımcıların turizm gelişimini destekleme tutumları ile Antalya’daki ikamet süresi arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının tespitine yönelik yapılmış olan test sonuçları yer almaktadır. Katılımcıların Antalya’da ikamet süreleri açısından turizm gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,263>0,05$) tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara göre “H₄: Yerel halkın ikamet süresi değişkeni ile turizmin gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5. Meslek Grubu Değişkeni ile Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Grup	n	$\bar{X}$	s.s.	t	p
Turizm gelişimini destekleme tutumu	Turizm ile ilgili meslek grubu	249	4,15	,602	1,960	,051
	Turizm ile ilgili olmayan meslek grubu	245	4,04	,596		

Tablo 5’te yer alan sonuçlara göre, turizm gelişimini destekleme tutumu ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p=,051<0,05$). Bu sonuca göre “H₅: Yerel halkın turizmden gelir elde etme değişkeni ile turizmin gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 6. Eğitim Durumu Değişkeni ile Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Grup	n	$\bar{X}$	s.s.	F	p
Turizm gelişimini destekleme tutumu	İlköğretim	19	4,03	,804	,534	,711
	Lise	116	4,13	,595		
	Ön lisans	83	4,15	,578		
	Lisans	207	4,08	,579		
	Lisansüstü	69	4,03	,646		

Tablo 6’da katılımcıların turizm gelişimini destekleme tutumları ile eğitim durumları değişkeni arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının tespitine yönelik yapılmış olan test sonuçları yer almaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyleri açısından turizm gelişimini destekleme tutumları arasında anlamlı bir farklılık ($p=0,711>0,05$) tespit edilmemiştir. Bu sonuçlara göre “H₆: Yerel halkın eğitim durumu değişkenleri ile turizm tutumları arasında anlamlı bir farklılık vardır.” hipotezi reddedilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Dünyadaki birçok ülke ve bölge ekonomisi için önemli bir kaynak teşkil eden turizm, gelişim gösterdiği destinasyonlarda aynı zamanda sosyal, çevresel ve kültürel açıdan olumsuz bir etki meydana getirebilmektedir. İlgili literatürde yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarının araştırıldığı pek çok çalışma yer almaktadır. 1970’lerden itibaren hazırlanan çalışmaların genelinde turizmin ekonomik etkileri üzerinde durulurken günümüzde nedensel ilişkilere odaklanıldığı görülmektedir (Çelik & Rasoolimanesh, 2021: s. 3). Turizmin olumlu etkilerinin erken dönemde algılandığını aktaran Dedeoğlu, Karakuş, Çalışkan ve Aydın (2021: s. 2)’a göre olumsuz etkiler ise daha sonraki aşamalarda ortaya çıkmakta ve bu olumsuz algı baskın hale gelmektedir. Bu nedenle son gelişmelerin sürekli olarak takip edilmesi, turizm gelişiminin yerel halkın çevresel, ekonomik ve sosyal beklentilerini de dikkate alarak ve sürdürülebilir bir şekilde planlanması büyük önem taşımaktadır.

Yerel halkın turistlere yönelik tutumları ve turizm gelişimine destekleri turizm gelişimini güçlü bir şekilde etkilemektedir. Mevcut araştırmalar, turizm faaliyetlerine yönelik olumlu algının yerel halkın turizm gelişimini tipik olarak desteklediğini göstermektedir (Buzlukçu, 2020; Çelik & Rasoolimanesh, 2021; Dedeoğlu vd., 2021; Filiz & Yılmaz, 2017; Látková & Vogt, 2012). Yerel halkın tutumları ziyaretçilerin memnuniyetini ve sadakatini etkilediğinden turizm gelişimine bakış açılarını anlamak ve turizm faaliyetlerine yönelik gerekli aktif desteği almak herhangi bir destinasyonda turizm geliştirme projesinin başarısı ve sürdürülebilirliği için yerel yönetim, politika yapıcılar ve işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde araştırmaya katılan yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğu (Tablo 1), kentsel aidiyet algısı ve turizmin olumlu çevresel etikleri algısı ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında anlamlı ve pozitif

yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna karşın turizmin olumsuz çevresel etkileri algısının turizm gelişimini destekleme tutumu üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Bu noktada Antalya’da turizm gelişimine yönelik çalışmalarda üzerinde durulması gereken en önemli hususlar turizmin olumsuz çevresel etkilerinin minimize edilmesi ve bu bağlamda turistik taşıma kapasitesinin hesaplanmasıdır. Nitekim kontrolsüz bir turizm gelişimiyle birlikte yaşanabilecek aşırı turizm yerel halkın turistlerden ve turizmden rahatsız olmasına neden olabilecektir. Olası bu durumun engellenebilmesi adına turizm gelişim planlamasında yerel halkın da görüşlerinin alınması ve diğer paydaşların katılımının sağlanması önemlidir. Çalışmanın dikkat çekici sonuçlarından biri katılımcıların meslek grubu değişkeni ile turizm gelişimini destekleme tutumu arasında bir farklılığın olmadığıdır. Bu sonuç, turizm ile birlikte yaşam standardının yükselmesi ve altyapıdaki iyileştirmeler turizm faaliyetlerinden gelir elde etme değişkeninden bağımsız olarak tüm bireylerin turizm gelişimine yönelik desteğini olumlu yönde etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Turistik destinasyonlarda paydaşlar arasında kritik bir öneme sahip olan yerel halkın gelenekleri, kültürü, misafirperverliği ve davranışları bir destinasyonda cazibe faktörleri olarak hizmet edebilir ve bir destinasyonun turizm ürünlerinin temel bileşenlerini oluşturabilir (Qin, Shen, Ye & Zhou, 2021: s. 115). Bu nedenle, artan ziyaretçi sayısından elde edilen ekonomik faydaların yanı sıra yerel kültürü de korumaya yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

Bu çalışmanın yalnızca araştırma verilerinin elde edildiği dönemde ve araştırmaya gönüllü olarak katılan sınırlı sayıda katılımcının görüşleri doğrultusunda hazırlanmış olması araştırmanın en önemli sınırlılığıdır. İlgili literatürde turizmin çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ve yerel halkın turizm gelişimini destekleme tutumlarına yönelik önemli çalışmalar olmasına rağmen, bu çalışmaların zaman, ilgili destinasyonun turizm gelişim aşamasındaki konumu ve katılımcıların demografik özelliklerdeki değişimlerden hareketle yeniden yapılmasının faydalı olabileceği öngörülmektedir. Gelecekte yapılması muhtemel olan çalışmaların, benzer nitelikteki turistik arz kapasitesine sahip alternatif destinasyonlarda ve daha fazla katılımcı ile yürütülmesi çalışma sonuçlarının karşılaştırılması ve genellenebilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Beyan

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurulu

Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 28.06.2022

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 26

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, S. & Çeltek, E. (2006). *Kırsal Turizmin Etkileri, Özellikleri ve Sorunları*. İ. Arıkan (Ed.) içinde, *Sürdürülebilir Kırsal Turizm* (s. 63-91). Ankara: Gazi Kitabevi.

Akbarishahabi, L. (2022). İnsan ölçeğinde tasarlanan kentsel mekanlar ve kent sakinlerinin aidiyet duyguları üzerine bir değerlendirme. *Kent Akademisi Dergisi*, 15(1), 136-154. <https://doi.org/10.35674/kent.991918>.

- Akgül, B. M. (2016). *Kentleşme ve Rekreasyon*. S. Karaküçük (Ed.) içinde, *Rekreasyon Bilimi* (s. 295-312). Ankara: Gazi Kitabevi.
- An, Z. & Liu, L. (2014). The influence factors of SNS users' sense of belonging: Theoretica lmodel and empirical test-a cross culture study on SNS. *Elife Sciences*, 3, 332-337.
- Arslan Ayazlar, R. & Ayazlar, G. (2016). Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik tutumunda aidiyet duygusu ve yaşam tatmininin rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1451-1470.
- Ataman, D. & Özer, Ö. (2020). Mardin yerel halkının turizm algısının turizmi destekleme niyeti üzerindeki etkisi. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 2(2), 203-215.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi*, 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bayhan, M. (2022). Kentleşme sürecinde sosyo-ekonomik faktörler ile kentlilik. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5(1), 39-69. <https://doi.org/10.38004/sobad.1083503>.
- Becken, S. & Patterson, M. (2006). Measuring national carbon dioxide emissions from tourism as a key step towards achieving sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 14(4), 323-338. <https://doi.org/10.2167/jost547.0>.
- Bimay, M. (2021). Yerel katılım açısından kent ve kentli kimliği, kentsel aidiyet ve kentsel farkındalık düzeyi: Batman örneği. *The Journal of Social Science*, 5(9), 88-108. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.872121>.
- Britton, S. (1989). *Tourism, Dependency and Development: A Model of Analysis*. in T.V. Singh, H. L. Theuns & F. M. Go (Ed.), *Towards appropriate tourism: The case of developing countries* (pp. 93–116). Frankfurt: Peter Lang.
- Butler, R. W. (1980). Concept of tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer*, 24(1), 5–12. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Buzlukçu, C. (2020). *Yerel Halkın Yer Kimliği, Topluluğa Bağlılığı, Sürdürülebilir Turizm Tutumu, Turizmin Gelişimini Destekleme Tutumu ve Yaşam Memnuniyeti İlişkisi*, (Yayınlanmamış Doktora tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Buzlukçu, C. ve Avcıkurt, C. (2021). Yavaş şehirlerde yerel halkın yer kimliği ve topluluğa bağlılıklarının sürdürülebilir turizm tutumlarına etkisi: Seferihisar'da bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 117-138. <https://doi.org/10.30794/pausbed.753992>
- Büyükkuru, M., & Yılmaz, İ. (2022). Determining the development level of cappadocia tourism. *Journal of Tourism & Management Research*, 7(1), 960-974. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6501334>.
- Çalışkan, U. & Özer, Ö. (2022). Turizm çeşidi ve destinasyonun gelişmişliği ile yerel halkın algıları ve destek tutumları arasındaki ilişki: Karşılaştırmalı bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 28-52. <https://doi.org/10.32572/guntad.961861>.
- Çelik, S. & Rasoolimanesh, S. M. (2021). Residents' attitudes towards tourism, cost-benefit attitudes, and support for tourism: A pre-development perspective. *Tourism Planning & Development*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/21568316.2021.1873836>

- Dedeoğlu, B. B., Karakuş, Y., Çalışkan, C. & Aydın, Ş. (2021). A complexity perspective for antecedents of support for tourism development. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 1-31. <https://doi.org/10.1108/JHTI-02-2021-0048>
- Doğan, M. & Sökmen, S. (2021). Turizm araştırmalarında sosyal değişim teorisi'nin çeyrek yüzyılı. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1220-1237. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.763>
- Doxey, G. (1975). *Causation Theory of Visitor-Resident Irritants: Methodology and Research Inferences*. The Impact of Tourism. Sixth Annual Conference Proceedings (s. 195-198). San Diego: The Travel Research Association.
- Ekici, R. & Çizel, B. (2014). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 73-87.
- Filiz, A., & Yılmaz, Ö. D. (2017). Turizm gelişim yaklaşımları kapsamında yerel halkın turizme yönelik algı ve tutumları: Mazi Köyü türkbükü karşılaştırmalı analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1799-1824. doi: 10.17218/hititsosbil.329873
- Göktaş Kulualp, H. & Sarı, Ö. (2019). Destekleme davranışı ve sosyal değişim teorisi kapsamında kırsal turizmin etkilerinin değerlendirilmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 643-666. <https://doi.org/10.33206/mjss.469686>
- Güler, O. (2019). *Turizm ve Çevre*. A. Çakıcı (Ed.) içinde, Genel Turizm (s. 109-136). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Han, V., Polat, G. & Coşkun, S. (2022). Türkiye'de turizm gelişiminin çevresel bozulma üzerine etkisinin değerlendirilmesi. *Fiscaoeconomia*, 6(2), 345-361. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1049390>
- Haseeb, M. & Azam, M. (2021). Dynamic nexus among tourism, corruption, democracy and environmental degradation: A panel data investigation. *Environment, Development and Sustainability*, 23, 5557-5575. DOI: 10.1007/s10668-020-00832-9
- Jangra, R. & Kaushik, S. P. (2022). Understanding tribal community's perception toward tourism impacts: the case of emerging destinations in western Himalaya, Kinnaur. *Asian Geographer*, 39(1), 69-92. <https://doi.org/10.1080/10225706.2020.1830134>
- Kahraman, N. & Türkay, O. (2014). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kılıç, İ. & Seçilmiş, C. (2022). Effects of exceeding social carrying capacity on residents' support for tourism: The mediating role of community participation and quality of life. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(1), 341-355.
- Ko, D. W. & Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development. *Tourism Management*, 23(5), 521-530. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(02\)00006-7](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(02)00006-7)
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022). Kültür ve Turizm Bakanlığı. İşletme (Bakanlık) Belgeli Tesis Konaklama İstatistikleri. 22.04.2022 tarihinde <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201121/isletme-bakanlik-belgeli-tesis-konaklama-istatistikleri.html> adresinden alınmıştır.

- Kyle, W. M. Russell, Z., Alec, M., Denley, T. J., Rojas, C., Hadjidakis, E., et al. (2022). Residents' pro-tourism behaviour in a time of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(8), 1858-1877. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1985128>
- Látková, P. & Vogt, C. A. (2012). Residents' attitudes toward existing and future tourism development in rural communities. *Journal of Travel Research*, 51(1), 50-67. <https://doi.org/10.1177/0047287510394193>
- Lindberg, K. & Johnson, R. L. (1997). Modelling resident attitudes toward tourism. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 402-424. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(97\)80009-6](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(97)80009-6)
- Liu, S. Zhang, F., & Wu, F. (2022). Contrasting migrants' sense of belonging to the city in selected peri-urban neighbourhoods in Beijing. *Cities*, 120, 1-12. [10.1016/j.cities.2021.103499](https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103499).
- Madrigal, R. (1993). A tale of tourism in two cities. *Annals of Tourism Research*, 20(2), 336-353. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(93\)90059-C](https://doi.org/10.1016/0160-7383(93)90059-C)
- Madrigal, R. (1995). Residents' perceptions and the role of government. *Annals of Tourism Research*, 22(1), 86-102. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(94\)00070-9](https://doi.org/10.1016/0160-7383(94)00070-9)
- Nepal, S. K. (2008). Tourism-induced rural energy consumption in the Annapurna region of Nepal. *Tourism Management*, 29(1), 89-100.
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Öztürk, S. M. ve Halaç, H. H. (2020). Mekânsal aidiyet ve kültür turizmi ilişkisi. *Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi*, 2(2), 434-445. Doi: 10.47898/ijeased.813709
- Özyurt, C. (2007). Yirminci yüzyıl sosyolojisinde kentsel yaşam. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(8), 111-126.
- Pearce, P. L., Moscardo, G., & Ross, G. F. (1996). *Tourism Community Relationships*. New York: Pergamon.
- Qin, X. Shen, H., Ye, S. & Zhou, L. (2021). Revisiting residents' support for tourism development: The role of tolerance. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 114-123. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.02.010>
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2009). *Research Methods for Business Students*. New York: Pearson.
- Stylidis, D. (2018). Place attachment, perception of place and residents' support for tourism development. *Tourism Planning & Development*, 15(2), 188-210.
- Şentürk, A. & Gülersoy, N. Z. (2019). Aidiyet, kent kimliği ve kentsel koruma etkileşimi bağlamında kullanıcı sürekliliğinin irdelenmesi: Kadıköy Moda örneği. *Megaron*, 14(1), 145-159. DOI: 10.5505/MEGARON.2018.71676
- Tapdık, S. (2021). Kentsel mekânlara duyulan aidiyet hissini kadınların siyasal/ yönetsel katılımına etkisi: Batı Karadeniz Bölgesi'nde bir alan araştırması. *Journal of Public Economy and Public Financial Management*, 1(1), 52-59.

- Teng, Y., Cox, A. & Chatziantoniou, I. (2021). Environmental degradation, economic growth and tourism development in Chinese regions. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 33781–33793. DOI: 10.1007/s11356-021-12567-9
- Teye, V., Sönmez, S. F. & Sırakaya, E. (2002). Resident attitudes toward tourism development. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 668-688. DOI: 10.1016/S0160-7383(01)00074-3
- Tosun, C., Dedeoğlu, B. B., Çalışkan, C. & Karakuş, Y. (2021). Role of place image in support for tourism development: The mediating role of multi-dimensional impacts. *International Journal of Tourism Research*, 23, 268-286. <https://doi.org/10.1002/jtr.2405>
- Turut, H. & Özgür, E. M. (2018). Bir kente göçün hikâyesi: süreçler, bütünleşme ve aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 6(1), 153-180. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000196
- TÜİK (2021). Türkiye İstatistik Kurumu. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları. 20.04.2022 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210> adresinden alınmıştır.
- Unurlu, Ç. (2021). The effect of place personality on resident welcoming tourist through positive and negative impacts of tourism. *International Journal of Tourism Research*, 23(4), 636–651. <https://doi.org/10.1002/jtr.2431>
- Vieira de Souza Meira, J. & Hançer, M. (2021). Using the social exchange theory to explore the employee-organization relationship in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(2), 670-692. DOI:10.1108/IJCHM-06-2020-0538
- Wua, T. P., Wub, H. C., Yea, G., Wu, X. & Pan, B. (2022). The contribution of international tourism development to economic growth in Chinese economy. *Journal of Policy Research in Tourism*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/19407963.2022.2088773>
- Zhuang, X., Yao, Y. & Li, J. J. (2019). Sociocultural Impacts of Tourism on Residents of World Cultural Heritage Sites in China. *Sustainability*, 11(3), 1-19. <https://doi.org/10.3390/su11030840>

The Relationship Between the Perception of Tourism's Environmental Impacts, the Urban Belonging and the Attitude to Support Tourism Development

Yakup ÖZTÜRK

Çankırı Karatekin University, Ilgaz School of Tourism and Hotel Management, Çankırı/Turkey

Extended Summary

As a globalized commercial activity, tourism causes changes in the social character of a destination by bringing along changes and transformations in terms of traditional social life and culture, as well as its economic effects. The development of tourism can also offer socio-cultural benefits for host communities. Tourism, due to its unique characteristics and interactive structure, needs the support and approval of the residents more than other sectors for its development. When the poor management of the touristic development is the main source of the undesired changes and the importance of the support of the local people in ensuring a sustainable tourism development, it is important to know the perception of the effects of tourism and the attitude towards its development. Based on the possible effects of local people's perceptions of tourism's impacts on their attitudes towards tourism development, understanding the factors that affect local people's approaches to tourism development has a key role in increasing the support given by the host society to tourism development. In addition, determining the effects of the development of tourism activities on both the environmental and socio-cultural structure in a destination offers important clues to the destination managers for a sustainable tourism development. The main purpose of this research is to determine the level of urban belonging of the local people residing in Antalya, their perceptions of the environmental effects of tourism activities and their attitudes towards tourism development. It is also aimed to examine whether the attitude of supporting tourism development differs according to this perception and some socio-demographic characteristics. In this study, which was carried out using the relational scanning model within the scope of the quantitative research method, the urban belonging of the local people residing in Antalya, their perceptions of the environmental effects of tourism and their attitudes to support tourism development were tried to be determined. The research was carried out with the local people living in Antalya city center and its districts, which have significant potential in terms of different types of tourism. The research data needed to test the model created within the scope of the research were collected by face-to-face survey between 25 June and 30 July 2022. In order to reach the number of samples determined within the scope of the research, 6 of the 500 questionnaires distributed by considering the response rates were not evaluated due to incomplete and incorrect data, and the study was carried out on 494 data. The SPSS package program was used to analyze the data obtained in the study, and the Cronbach's Alpha value of the scale expressions for testing the reliability of the data was checked. When the socio-demographic characteristics of the participants are examined, 63.6% of the participants are men and 69.2% are married. 50.4% of the participants work in tourism-related jobs, while 49.6% work in non-tourism-related jobs. According to the research results; It has been determined that there is a positive relationship between the perception of positive environmental effects of tourism and the attitude of supporting tourism development, and the perception of negative environmental effects of tourism has a negative effect on the attitude of supporting tourism development. In addition, between urban belonging and the attitude of supporting tourism development ($p= 0.010<0.05$); A statistically significant relationship was found between the perception of positive environmental effects of tourism and the attitude of supporting tourism development ($p= 0.021<0.05$). On the other hand, the relationship between the perception of negative environmental

effects of tourism and the attitude of supporting tourism development ($p= 0.190>0.05$) is insignificant. According to these results, it can be said that there is a positive relationship ($\beta=0.134$) between the level of urban belonging and supporting tourism development, and a positive relationship ($\beta=0.125$) between the perception of positive environmental effects of tourism and supporting tourism development. There is a negative relationship ($\beta=-.163$) between the perception of negative environmental effects of tourism and the attitude to support tourism development. There was no significant difference ($p=0.263>0.05$) between the attitudes of the participants to support tourism development in terms of their residence time in Antalya. It was determined that there was no statistically significant difference between the attitude of supporting tourism development and the gender variable. In addition, no significant difference was found between the education levels of the participants and their attitudes towards supporting tourism development.

Local people's attitudes towards tourists and their support for tourism development strongly affect tourism development. Current research shows that positive perception of tourism activities typically supports tourism development by local people (Látková & Vogt, 2012; Filiz & Yılmaz, 2017; Buzlukçu, 2020; Dedeoğlu, Karakuş, Çalışkan & Aydın, 2021; Çelik & Rasoolimanesh, 2021). Since the attitudes of the local people affect the satisfaction and loyalty of the visitors, understanding their perspectives on tourism development and getting the necessary active support for tourism activities are of great importance for the local government, policy makers and businesses for the success and sustainability of a tourism development project in any destination. When the results of this study are evaluated, it is seen that the attitudes of the local people participating in the research towards tourism development are generally positive (Table 1), and there is a positive relationship between the perception of urban belonging and the positive environmental ethics of tourism and the attitude to support tourism development. On the other hand, it has been determined that the perception of negative environmental effects of tourism has a negative effect on the attitude of supporting tourism development.

Ek-1: Etik Kurul İzni

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	26
Araştırmanın Yürütücüsü:	Yakup ÖZTÜRK
Araştırmanın Başlığı:	Turizmin Çevresel Etkilerine Yönelik Algı, Aidiyet Duygusu Ve Turizm Gelişimini Destekleme Tutumu Arasındaki İlişki
Karar Tarihi:	28-06-2022
Kurul Görüşü:	Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

SONUÇ: Kabul Edilmiştir. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ
İMZA

Başkan Yardımcısı
Doç. Dr. Ela Özkan CANBOLAT
İMZA

Üye
Prof. Dr. Gülcihan YILDIRIM
İMZA

Üye
Doç. Dr. Hakan ÇOLAK
İMZA

Üye
Doç. Dr. Bilgehan TEKİN
İMZA

Üye
Doç. Dr. Emine ÇELİKSOY
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Serap Aslan COBUTOĞLU
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ
İMZA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Süheyla BOZKURT
İMZA

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK
İMZA

Belge Doğrulama Adresi:
<https://etikkurul.karatekin.edu.tr/dogrulama/8d957d674f594999>